

Науково-дослідний інститут публічного права

І. Г. Бухтіярова

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА ТА МАТЕРИНСТВА
В УКРАЇНІ**

Монографія

Київ
2018

УДК 349.3+347.61/.64(477)
Б 94

Рекомендовано до друку Вченою радою
Науково-дослідного інституту публічного права
(протокол № 6 від 15.06.2018 р.)

Рецензенти:

Кузьменко Оксана Володимирівна – завідувач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Музичук Олександр Миколайович – начальник факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Бухтіярова І. Г.

Б 94 Адміністративно-правові засади захисту дитинства та материнства в Україні: монографія / І. Г. Бухтіярова. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 212 с.

ISBN 978-966-916-583-1

Монографію присвячено адміністративно-правовим засадам захисту дитинства та материнства в Україні. З точки зору адміністративного права розкрито генезу становлення та сучасний стан інституту захисту дитинства та материнства. Досліджено мету, напрями та систему суб'єктів, а також форми та методи адміністративно-правового захисту дитинства та материнства.

Проаналізовано зарубіжний досвід та сформульовано шляхи вдосконалення адміністративного законодавства у сфері захисту дитинства та материнства в Україні.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, практикуючих юристів, та всіх, хто цікавиться проблематикою зазначеної теми.

УДК 349.3+347.61/.64(477)

ISBN 978-966-916-583-1

© І. Г. Бухтіярова, 2018
© Науково-дослідний інститут публічного права, 2018

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	----------

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА ТА МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ	8
---	----------

1.1. Генеза становлення інституту захисту дитинства та материнства в Україні	8
1.2. Сучасний стан захисту дитинства та материнства в Україні.....	22
1.3. Правові засади захисту дитинства та материнства в Україні та місце серед них норм адміністративного права.....	36
<i>Висновки до розділу 1</i>	<i>51</i>

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО

ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА ТА МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....	54
--	-----------

2.1. Мета та напрями адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні	54
2.2. Система суб'єктів адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні	78
2.3. Форми та методи адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні	102
<i>Висновки до розділу 2</i>	<i>119</i>

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАХИСТУ

ДИТИНСТВА ТА МАТЕРИНСТВА В УКРАЇНІ.....	123
--	------------

3.1. Зарубіжний досвід захисту дитинства та материнства в Україні та можливості його використання в Україні	123
---	-----

3.2. Оптимізація системи суб'єктів захисту дитинства та материнства в Україні в умовах реформування органів виконавчої влади	143
3.3. Напрямки вдосконалення адміністративного законодавства у сфері захисту дитинства та материнства в Україні	165
<i>Висновки до розділу 3</i>	178
ВИСНОВКИ	181
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	187

ПЕРЕДМОВА

Протягом останніх десятиліть істотно зменшилася чисельність населення України, що свідчить про наявність глибокої демографічної кризи, в якій перебуває наша держава. Відсутність відповідної державної політики може призвести до зупинки соціально-економічного розвитку України та зниження стану її національної безпеки. Зважаючи на це одним зі стратегічних загальнонаціональних пріоритетів нашої держави має стати вироблення дієвого механізму охорони захисту дитинства та материнства, стимулювання народжуваності, збереження репродуктивного здоров'я нації як невід'ємної умови належного функціонування сфери національної безпеки. Отже, сьогодні важливого значення набуває вироблення ефективної державної політики у сфері захисту дитинства та материнства в Україні, а також дієвого механізму її реалізації за допомогою вжиття низки відповідних законодавчих, адміністративних та просвітницьких заходів. Указане дозволить створити належні умови для реалізації прав і свобод жінок-матерів та дітей, забезпечити їх належний правовий та соціальний захист.

Дана проблематика в рамках науки адміністративного права до цього часу не розглядалася, що свідчить про недостатню увагу науковців до проблем, які існують у галузі формування державної політики у сфері захисту дитинства та материнства, вироблення дієвого адміністративно-правового механізму її реалізації.

Таким чином, необхідність удосконалення та системного оновлення правового регулювання діяльності суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері захисту дитинства та материнства, з одного боку, та відсутність комплексних наукових досліджень цієї проблематики – з іншого, обумовлюють актуальність і вказують на необхідність комплексного дослідження адміністративно-правових засад захисту дитинства та материнства в Україні.

У монографії комплексно, з урахуванням сучасних методів дослідження, здобутків вітчизняної та зарубіжної правничої науки, а також норм чинного законодавства України розкрито

сутність та особливості захисту дитинства та материнства в Україні, вироблено пропозиції щодо шляхів удосконалення адміністративного законодавства у цій сфері.

У монографії автором окреслено історичні періоди генези правових засад захисту материнства і дитинства; слушно розкрито особливості форм діяльності органів публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні; встановлено місце норм адміністративного права в системі правових засад захисту дитинства та материнства в Україні; розкрито мету та напрями адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні; розкрито характерні риси, притаманні системі суб'єктів адміністративно-правового захисту дитинства та материнства в Україні; розкрито зміст основних напрямів оптимізації системи суб'єктів захисту материнства та дитинства в Україні; сформульовано пропозиції щодо оптимізації структури та діяльності окремих правоохоронних органів, зокрема органів Національної поліції України, у сфері захисту материнства і дитинства; наголошено на необхідності створення Єдиного соціального вікна звернень громадян на базі місцевих управлінь соціальної політики та віддалених робочих місць.

Аргументовано, що у сфері адміністративно-правового захисту дитинства і материнства є певні особливості, які полягають у наявності загальнонаціональної мети (стратегічного пріоритету), що поєднує ключові напрямки (цілі), які реалізуються визначеними суб'єктами публічної адміністрації шляхом виконання відповідних завдань (у тому числі дій правозахисного характеру).

Проаналізовано особливості адміністративного захисту дитинства та материнства в зарубіжних країнах за такими напрямками: 1) захист материнства та дитинства, визначений організаційно-правовою бюджетною діяльністю країни; 2) захист материнства й дитинства в організаційно-правовій освітянській діяльності; 3) захист материнства й дитинства в контексті виявлення, запобігання та припинення правопорушень, пов'язаних із насильством у сім'ї. Зазначені напрями захисту материнства й дитинства розглянуто крізь призму права Європейського Союзу та особливостей його застосування у

деяких країнах шенгенської зони (Швеції, Бельгії, Австрії, Іспанії, Німеччині), США та Канаді. Проведений аналіз закордонного досвіду щодо захисту материнства й дитинства дозволив сформулювати шляхи вдосконалення національного адміністративного законодавства в частині оптимізації освітянської діяльності, виявлення, запобігання та припинення правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї, а також збільшення розмірів бюджетних асигнувань на сферу, що аналізується.

Обґрунтовано необхідність приведення вітчизняного адміністративного законодавства у відповідність до реалій сьогодення з урахуванням економічних, політичних, культурних та правових реформ, що відбуваються останнім часом у нашій державі. Аргументовано, що досить суттєвим недоліком існуючого механізму формування та реалізації державної політики у сфері захисту дитинства та материнства в Україні є його переважна орієнтація на усунення, а не на попередження негативних явищ, які мають або можуть мати місце у цій сфері, що об'єктивно унеможливує досягнення такого стану захисту прав жінок (матерів) та дітей, який би відповідав вимогам українського суспільства. Зважаючи на це запропоновано сформулювати такий адміністративно-правовий механізм, реалізація якого дозволить запровадити трирівневу систему захисту материнства та дитинства: 1) попередження правопорушень у визначеній сфері; 2) припинення правопорушень; 3) подолання негативних наслідків.

З метою оптимізації адміністративного законодавства у сфері захисту дитинства та материнства в Україні наголошено на необхідності створення Єдиного соціального вікна звернень громадян на базі місцевих управлінь соціальної політики та віддалених робочих місць; розширення компетенції регіональних центрів з надання адміністративних послуг, передбачивши можливість надання послуг соціального характеру, зокрема у сфері захисту дитинства та материнства.

Монографія може бути корисна викладачам, ад'юнктам, аспірантам, докторантам вищих навчальних закладів юридичного профілю, працівникам органів державної влади та органів місцевого самоврядування, представникам громадських об'єднань, а також всім, хто цікавиться проблемами захисту дитинства та материнства в Україні.